

Kaart hõlbustab soodustuste kasutamist

Septembrist hakkab sotsiaalkindlustusamet väljastama puudega isiku kaarti pensionitunnistust mitteomavatele puuetega inimestele. Kaardiga on oluliselt lihtsam tõendada õigust puuetega inimestele ettenähtud soodustustele. Taotluse kaardi saamiseks võib esitada juba praegu, andis teada sotsiaalkindlustusameti avalike suhete juht Elve Tont.

Puudega isiku kaart väljastatakse üksnes neile puuetega inimestele, kellel pole pensionitunnistust. Kaarti vajavad eeskätt koolilapsed, kellel on vaja tõendada puude raskusastet enamjaolt ühistranspordi sõidusoodustuse saamiseks. Eelkoolialised puuetega lapsed oma puude raskusastet eraldi tõendada ei pea, sest tulenevalt ühistranspordiseadusest on sõit riigisestel liinidel kõigile koolieelikutele tasuta.

Puudega isiku kaardi saamiseks tuleb esitada taotlus, mille vorm on kättesaadav sotsiaalkindlustusameti kodulehel. Taotluse võib saata posti teel, sealhulgas e-postiga, piirkondliku pensioniameti büroo klienditeenindusele või täita selle klienditeeninduses. Taotluse võib esitada kaardi saaja või tema seaduslik esindaja.

Kaart kehtib koos isikut tõendava dokumendiga ning selle kehtivusaeg kattub puude raskusastme ja lisakulude tuvastamise ekspertisotsuses märgitud tähtajaga. Korduvekspertisi korral väljastatakse uus kaart, selle saamiseks uut taotlust esitama ei pea. (VM)

Uus atraktsioon paneb näpud krabama ja pea tööle

Peagi saavad huvilised panna oma käed, jalad ja julguse proovile Valga isamaalise kasvatus- ja arengukeskuse kuuemeetrise ronimisseinal.

Muuseumi vabatahtlik ning idee autor Tanel Kivi sõnas, et Otepääl nähtud ronimissein on olnud külastajate hulgas alati populaarne ning seetõttu leiti, et ka Valgas võiks selline olla.

«Alguses oli küsimus, kas teha see välja või sisse, aga et talvel ka kasutada ikka saaks, otsustasime teha siseruumi,» rääkis Kivi. Ligi nädal aega ehitatud ronimissein nõudis muuseumitöötajatel ja vabatahtlikel nii mõnegi pika õhtu.

Kivi sõnul tuli tükk aega mõelda, kuidas ronimisseina teha ja kust saada vajalikud nukid. Appi võeti Matkasport OÜ, kes tegi muuseumile soodsa pakkumise. «Nukkide ostmine on päris kallis, aga tänu neile saime selle endale lubada,» rääkis idee autor.

Ronimisseinal on alguses väiksemad nukid, keskel suuremad ning lõpus jällegi väiksemad. «Nii pidi see olema kõige lähemal kaljuronimisele,» rääkis noormees.

Võimalik oleks plaate panna ka nurga alla, et katsumust veelgi raskemaks teha, kuid seda siiski ei tehtud. «Otsustasime, et teeme sellise kergema versiooni, kuna põhiline kasutajagrupp on 12–16 aasta vanused külastajad,» sõnas Kivi, lisades, et kasutada võivad seda muidugi kõik.

Nukid on paigaldatud üsna tihedalt ning täiskasvanutele soovitatakse end proovile panna ainult siniseid nukke kasutades. «Seda viisi on asi raskem,» sõnas Kivi.

Turvalisuse eest hoolitseb ankrusüsteem, mille pidurdussüsteem läheb kohe käiku kui ronija kukkuma hakkab. Ka laskumine toimub ankrusüsteemi abil. «Selleks, et laskuda, on vaja kedagi, kes sellel aparaadil töötab,» selgitas noormees.

Ronimisseina on katsetatud juba omajagu ning muljed on olnud väga positiivsed. «Täna (neljapäeval – A. H.) oli ka õpilasmalev ronimist proovimas ja neile väga meeldis,» sõnas Kivi. Ka Valgamaalase ajakirjanikul ning fotograafil õnnestus sein ära proovida – mõlemal oli taoline kogemus esmakordne.

Kui turnimine läks üllatavalt hästi ning peaga sai lagigi ära puudutatud, oli katsumuse emotsionaalselt raskeim moment lasta end seinast lahti, et süsteemi abil laskuda. Veidi mõtlemist ja hingetõmmet ning seegi sai ära tehtud. Süsteem töötas loomulikult kenasti ning Tanel Kivi abiga olime peagi kindlalt põrandal.

Muuseumi juhataja Meelis Kivi sõnul on ronimisseina puhul tegemist alles uue etapi algusega. «Soovime terve seina trosside ja muude ronimisatraktsioonidega katta,» rääkis mees. Juhataja sõnul tellitakse neilt tihti üritusi ning soov on alati, et ilm ilus oleks. «Kui sajab, siis me välitrassile ei lase, aga oleme valmis pakkuma põnevust iga ilmaga,» ütles Kivi.

ANDRE HANIMÄGI

Kuigi keerukuse huvides tasus püsida vaid sinistel nukkidel, lipsas käe-jala alla vahel siiski ka mõni teine värv. Esiplaanil julgustab ronijat seina idee autor Tanel Kivi.

FOTO: TIMO ARBEITER

Kas Tõrva loitsis kohale MAAVÄLISED JÕUD?

ELERI LÖHMUS
elerialohmus@ajaleht.ee

Neli Tõrva Loitsu külastajat märkas pärast kontsertetenduse lõppu taevas seletamatut valgusmängu, mis andis alust kahtluseks, kas pole ehk tegu maavälise nähtusega.

«Ilm oli jahe, rääkisime öökülma-dest, vaatasime taevasse. Korraga märkasime, et meid jälgis neli helendavat laiku. Need ei olnud ruumilised,» kirjeldas Puka vallast Soontagalt pärit proua (nimi toimetusele teada – E. L.).

Kui üks tema kaaslannadest kõrvaltänavasse keeras, kadunud ka üks laiguke ära. «Meid oli kolm naist ja kolm laiku järgnes meile,» jätkas proua ja tõdes, et paraku polnud neil kaasas telefoni ega fotoaparati, millega nähtust jäädvustada.

Esmane mõte oli, et ehk on laikude ilmumine taevasse seotud Tõrva Loitsuga, kus kasutati valgusefekte tekitavaid projektoreid.

Valguslaigud jälitasid

«Aga siis, kui olime juba kaugele läinud – Riiska järve juurest mäest alla KEKi linnaossa –, olid need laigud ikka veel meiega,» rääkis naine.

Tema kirjelduse järgi olid laigud ümmargused, umbes meetrise läbimõõduga, mitte just selgepiirilised. «Nad olid tähistava ja alumiste pilvede vahel. Vahel oli näha, et nad olid pilvest pealpool – siis muutus helendus tuhmimaks,» kirjeldas proua.

Kui naised männitukani jõudsid, kadunud laigud ära. KEKi linnaossa sihtkoha läheduses jõudes märkasid teelised, et taevas oli vaid üks tumedam laik, mis jagunes taas kolmeks. Laigukesed liikusid proua kirjelduse järgi justkui sähvites ja eri tasapindadel.

«Kummaline lugu. Me ei taha tekitada mingit sensatsiooni, vaid teada, kas keegi oskab selgitada, mida nägime või nägi keegi veel midagi sarnast,» sõnas naine.

Jälitavaid objekte varemgi täheldatud

Ufoloog Igor Volke sõnas, et maavälise mõistuse kohalolu Tõrvas sedapuhku kinnitada ei saa, kuid lugu on intrigeeriv ja huvitav. Ta kinnitas, et Eestis on teada arvukalt lugusid, kus tüht või mitut vaatlejat seiravad või jälitavad üksik- või mitmikobjektid.

Näiteks tõi ta 1984. aastal Tartu lähisel juhtunu, kus nii-öelda teise kuuketta ja mingi seletamatu valge varda olemasolu taevast põhjustas automootori seiskumise. «Vaatelejad jälgisid veerandiku tunnist toda kompleksi ja kui see oli kaugenenud, käivitus automootor, nagu poleks midagi olnudki,» kirjeldas Volke.

«Maavälise diagnoosi panek jäägu igaühe enda fantaasia, julguse ja skepsise küpsetada,» lisas ufoloog, samas tõdes, et raske on ka mõnd loodusnähtust seletuseks leida. «Arvan, et tegu oli huvitava keskkonnanomaaliaga, mille tuvastamiseks tuleb andmete kogumist jätkata,» lisas ta.

Astronoomiahuviline ja portaali Skeptik.ee eestvedaja Martin Välik püüdis samuti Valgamaalasele selgitada, mida võisid prouad Tõrvas näha.

Tõrva Loitsul maha mängitud etenduses kasutati võimsaid projektoreid, mille valgusvihk võib soodsate tingimuste olemasolul korral ulatuda väga kaugele ning see võib olla üks seletus prouade nähtule.

FOTO: ARVO MEEKS

«Vaatelejade üks oletus, nagu oleks tegu etenduse valgusefekti-dega, võib tõele üsna lähedal olla,» sõnas Välik ja selgitas, et kitsa kiirega projektorid suudavad pilvedele valguslaike tekitada, mida vaatlejad üsna laialt alalt jälgida võivad.

Tema sõnul võivad madalamad pilved paikneda ühe kuni kolme, keskmised kuni kümne kilomeetri kõrgusel. Kõrgel ja kaugel paikneva objekti puhul võib kergesti jääda mulje, et see justkui jälgiks liikuvat vaatlejat.

Samas tõdes ta, et huvitavate taevaste sündmuste tekitajad pole muidugi iga kord maapealsed tuled.

Tähistavaes muudki põnevad

«Madalal asetsevad planeedid, praegusel ajal Jupiter ja Veenus, mis horisondi kohal värvi, heledust ja kuju võivad muuta. Lisaks võib olla veel mingi liikumine – kord kujuteldav, kord tegelik –, eriti kui ka pilved vaateväljas on,» tõi Välik näited, mida öötaevast näha võib.

Tema sõnul võivad valgusjälgi taevasse tekitada ka autode kaugtuled, astronoomiahuviliste rohelised laserid, lennukid, satelliidid, planeedid, Kuu, heledad tähed, tänavavalgustus, meteoroidid ja äike. «Ehk isegi tõelised tundmatud lendavad objektid ehk UFOd,» lisas astronoomiahuviline.

Tõrva abilinnapea Maido Ruusmann kinnitas, et Loitsul tööpoolest kasutati projektoreid, mis on võimelised ka taevasse valguslaike kumama. «Need olid kasutusel siis, kui tüdrukul valgusvihus üles tõstisime, aga ka No-Big-Silence'i kontserdi ajal,» ütles ta.

Kas projektorite tekitatud valgus KEKi linnaossa võis ulatuda ning kas prouad just seda nägid, ei osanud Ruusmann öelda.

«Tegu on huvitava müsteeriumiga. Kas tõesti meelitas Loits maavälised jõud kohale?» jättis abilinnapea küsimuse õhku.

KUIDAS VAADELDA?

Kui taevas midagi nähtakse ja soovitakse selle olemust tuvastada, siis on täpsetest andmetest palju kasu.

Tasub tähele panna ja üles tähendada võimalikult täpne kella-aeg, nähtuse suund ja ilmakaarte või siis vaatluskohta ja tuntuud maamärgi suhtes, objekti või nähtuse kõrgus horisondist või siis kaugus tuntuud taevakehast või tähtkujust, võimalikud liikumised (ka suhtes iseenda liikumisega) maamärkide või tuntuud tavakehade suhtes, värvimuutused, muutused heleduses, suuruses.

Tihti aetakse heleduse muutus segi suuruse muutusega: öeldakse, et objekt muutus korraga suureks, kui tegelikult muutus see heledamaks – nagu näiteks Iridium satelliitidega toimub.

Alati on abiks ka tähelepanekud ilmastikuolude suhtes: pilvisus, temperatuur, tuule suund jne.

Allikas: Martin Välik